

3. Латинін М. А. Шляхи удосконалення системи державного управління земельними відносинами в Україні / М. А. Латинін, Г. І. Шарий // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – № 2. – С. 97–104.
4. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 3: Історія державного управління / наук.-ред. колегія: Ю. П. Сурмін, П. І. Надолішній та ін. – 2011. – 787 с.
5. Євсюков Т. О. Концептуальні засади безпечного землекористування / Т. О. Євсюков // Землеустрій і кадастр. – 2010. – № 1. – С. 26–29.
6. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш. І. Ібатулін, О. В. Степенко, О. В. Сакаль [та ін.]. – К. : Державна установа “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України”, 2012. – 52 с.
7. Євграфов О. Є. Державне регулювання раціонального використання земельних ресурсів в умовах проведення земельної реформи : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 “Механізми державного управління” / О. Є. Євграфов. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2009. – 20 с.
8. Добряк Д. С. Еколого-економічні засади формування землекористування в ринкових умовах / Д. С. Добряк, Д. І. Бабміндра. – К. : Урожай, 2010. – 334 с.
9. Довідник із землеустрою / за ред. Л. Я. Новаковського. – 4-те вид., перероб. і доп. – К. : Аграр. наука, 2015. – 492 с.

УДК 336:006.015.8

А. І. Бондаренко, кандидат наук з державного управління, докторант Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКІСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано та надано оцінку забезпечення державного регулювання ефективною фінансовою безпекою економіки.

Розглянуто проблему фінансової безпеки та її забезпечення як явища, що одержало визнання у вітчизняній і світовій науці. Нині її актуальність тільки зростає. Фінансова безпека – невід’ємний елемент розвитку економічної системи, її окремих складників і світового співтовариства в цілому.

З’ясовано, що фінансова безпека України означає такий стан економіки, за якого здійснюється зняття соціальної напруженості всередині держави за допомогою зростання добробуту населення, престижу країни на світовому рівні й пріоритету національних інтересів, установа конкурентоспроможності новітніх технологій і видів виробництва й збільшення потенціалу України в зовнішньоекономічному просторі.

Ключові слова: механізми державного регулювання; надання фінансових послуг; фінансова безпека держави.

© А. І. Бондаренко, 2017

The article analyzes and assesses the assurance of state regulation of financial security of the economy.

The problem of financial security and its maintenance as a phenomenon which has received recognition, both in the domestic and in the world science is considered. Today, its relevance is only growing. Financial security is an integral part of the development of the economic system, its individual components and the global community as a whole.

It is determined that Ukraine's financial security means a state of the economy in which the elimination of social tensions within the state is carried out through the growth of the welfare of the population, the growth of the prestige of the country on the world level and the priority of national interests, the establishment of the competitiveness of the newest technologies and types of production and the increase of Ukraine's potential in foreign economic space.

It is determined that if the economy is not being developed, then the possibility of its survival, as well as resistance and ability to adapt to external and internal threats, is sharply reduced. Stability and security – the most important characteristics of the economy as a single system. They should not be opposed, each of them characterizes the state of the economy.

The scientific basis for solving these important public tasks is, first and foremost, theoretical work on the mechanisms of state regulation of the formation of mechanisms of financial security of the economy contained in the writings of Ukrainian scholars.

Key words: mechanisms of state regulation; provision of financial services; financial security of the state.

Постановка проблеми. Лібералізація руху капіталу, бурхливий розвиток ринків фінансових інструментів та інші позитивні аспекти процесу глобалізації, що спостерігалися в багатьох країнах, наочно продемонстрували одночасно небезпеку накопичення фінансових дисбалансів і можливість швидкого розвитку фінансової кризи в Україні. За цих умов основними напрямками державного регулювання забезпечення фінансової безпеки у внутрішньоекономічній діяльності держави може бути правове забезпечення реформ, створення ефективного механізму контролю за дотриманням законодавства України і посилення державного регулювання у сфері фінансів, а також вживання необхідних заходів з подолання наслідків фінансової кризи, збереження стійкого економічного розвитку України, піднесення добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковою основою виконання цих важливих державних завдань виступають передусім теоретичні напрацювання щодо механізмів державного регулювання формування механізмів фінансової безпеки економіки, які містяться у працях [1–4].

Мета статті – аналіз механізмів державного регулювання якісного забезпечення ефективності фінансової безпеки економіки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз методологічних аспектів державного регулювання фінансової безпеки передбачає передусім з'ясування суті поняття фінансової безпеки, яке зараз використовується досить часто в дослідженнях безпеки соціуму. В наукових працях поняття фінансової безпеки визначається, по-перше, як суттєвий елемент економічної безпеки, по-друге, як різновекторне поняття, оскільки увага дослідників акцентується на різних аспектах цього складного концепту. Це пояснюється тим, що протягом останніх десятиліть тему фінансової безпеки в наукових дослідженнях розроблено недостатньо порівняно з економічною безпекою. Проте ця проблема потребує поглибленої розробки, оскільки “фінансова безпека” – непроста категорія, складові частини якої є предметом спеціального дослідження. Через недостатню розробленість теорії фінансів багато термінів і понять інтерпретуються по-різному, тому мають різний зміст. Це не дає можливості розробити ефективні заходи щодо захисту фінансової системи країни від дестабілізаційних чинників [3].

Реалії сучасного світу такі, що інформаційного забезпечення фінансової безпеки України (як і інших країн) явно недостатньо. В усіх постіндустріальних країнах головними чинниками розвитку виступають наука, технології та розумові процеси, які привели до появи інтелектуальної культури. Саме поняття “інтелектуальна культура” включає сферу ідей і думки, природні й фізичні науки, сферу естетики (мистецтво, література, музика тощо). Тобто інтелектуальна культура вивчає “дух часу” (Zeitgeist), який домінує зараз у провідній західній цивілізації. Ця дефініція може ефективно використовуватися саме в аналітичних цілях, щоб з’ясувати значущість інтелектуальних способів у розв’язанні багатьох проблем сучасного світу. Невипадково нині зросла роль інтелектуальних організацій (ними стають різного роду корпорації та компанії), щоб виявити нові можливості в умовах невизначеності гіперконкурентного глобального ринку послуг, товарів і фінансів.

Необхідно мати на увазі, що економічні (і фінансові) війни сучасного світу, які є війнами нового вищого рівня, характеризуються тенденцією до зростання значення й місця інформаційного та інтелектуального складників. Саме інтелектуальна складова частина виступає ще одним суттєвим чинником забезпечення фінансової (й економічної) безпеки України. Інтелектуальне забезпечення фінансової безпеки економічного соціуму диференціюється всередині себе на різні компоненти.

Саме від адекватності економічної теорії залежить ефективність інтелектуального забезпечення державного регулювання фінансової безпеки українського, західного або східного соціуму. Наразі необхідно враховувати структуру економіко-теоретичного знання, що визначає функціонування глобальної та національної економіки. “Будова економіко-теоретичного знання, – пише В. Тарасевич, – визначається взаємодією його персон (автора, носія і користувача)”. З цих позицій його онтологічна складова частина багато в чому похідна від економіки як об’єкта; гносеологічна – від стану й еволюції науки і наукової діяльності; праксеологічна – від порядку й умов практичного застосування знання, а культурно-аксіологічна складова детермінується духовними, соціальними, політичними й екологічними чинниками. Своєю чергою, кожен із зазначених складників має власну будову (склад елементів) – структуру [4, 90].

Іншим складником інтелектуального забезпечення державного регулювання фінансової безпеки економіки України виступають системи штучного інтелекту, пристрої, що імітують процеси мислення або розумної поведінки з колосальним прискоренням за допомогою комп’ютера. Один із фахівців у сфері штучного інтелекту (далі – ШІ) дає таке визначення цього аспекту наукового дослідження: “Штучний інтелект можна визначити як галузь комп’ютерної науки, що займається автоматизацією розумної поведінки” [5]. Зазвичай виділяють декілька напрямів ШІ: експертні системи, штучні нейронні мережі й нечіткі логіки, природно-мовні системи. Експертні системи успішно використовуються в різних сферах людської діяльності: в медичному страхуванні, в нарахуванні заробітної плати службовцям, у банківській діяльності, в тому числі для забезпечення фінансової безпеки. Цілком очевидно, що в найближчій перспективі експертним системам належатиме провідна роль в економіці та фінансах. Зауважимо, що значущість систем штучного інтелекту в забезпеченні фінансової безпеки України зростатиме. Дослідження показують перспективність розробок колективного штучного інтелекту із задалегідь заданими властивостями. Тому можна розраховувати на створення системи колективного штучного інтелекту, чії властивості відповідатимуть виконанню складних завдань забезпечення фінансової безпеки.

Не менш суттєвою в забезпеченні фінансової безпеки України виявиться здатність державних органів контролювати фінансову діяльність віртуальних організацій у сфері бізнесу. “Уряди, як правило, не дуже люблять віртуальний світ: вони не можуть контролювати його і обкладати податками”. Компанії, які діють у віртуальному середовищі, ймовірно, все більшою мірою зазнають тиску національних та інтернаціональних агентств, які потребують прозорості у веденні операцій: “віртуальний, але видимий” – може стати гаслом регулятивних органів. У цьому питанні фінансові професіонали, мабуть, мають відігравати

ключову роль в організаціях, забезпечуючи еластичність віртуальних операцій; усе це відбувається в регулятивному середовищі, яке, ймовірно, в найближчому майбутньому нестримно змінюватиметься. Нині відбувається розвиток електронного бізнесу, здійснюваного за допомогою Інтернету. Тому державним органам України та інших країн для забезпечення фінансової безпеки економічної сфери соціуму доведеться знаходити способи контролю і механізми державного регулювання діяльності електронного бізнесу.

Виконання завдань з ефективного інформаційного й інтелектуального забезпечення соціально-економічного розвитку і результативності фінансової безпеки України недостатнє без відповідного правового забезпечення діяльності державних (і недержавних) управлінських органів і структур. Можна констатувати, що стрімкий розвиток новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій, зростання економічної цінності інформаційних ресурсів призвели до появи такого нового явища, як комп'ютерна злочинність. Тому державним органам не обійтися без правової основи, що забезпечує фінансову (й економічну) безпеку країни [1, 37].

Саме право з усіма його правовими нормами і законами лежить в основі функціонування системи фінансово-економічної безпеки нашої країни. Воно базується на Конституції України, Законі України "Про основи національної безпеки", Концепції національної безпеки і доктрині інформаційної безпеки України. Відповідно до чинного законодавства забезпечення фінансово-економічної безпеки нашої країни покладено на ієрархічну структуру органів державної влади. Необхідно зауважити, що ефективне функціонування ієрархічної структури органів державної влади України з правового забезпечення фінансової безпеки країни неможливе без наявності соціального капіталу. Загально визнано, що зараз розвиток соціуму в усіх його аспектах потребує розвиненого людського потенціалу, одним із найважливіших проявів якого є соціальний капітал. Водночас зауважимо, що правова система теж є соціальним капіталом. Важливо тут те, що "зміни в суб'єктивній нормі дисконту членів співтовариства мінятимуть оптимальну, або ефективну, міру жорсткості обмежень, що вводяться індивідами, поведінку, яка відбита в законі" [4, 111]. Цього роду соціальний капітал має свою вартість, яка потребує підтримки, що обертається зростанням громадського блага для суспільства й індивідів.

Соціальний капітал людського потенціалу теж має свою вартість, його підтримка сприяє зростанню громадського блага. Це, своєю чергою, підвищує значущість правової системи як соціального капіталу, що зміцнює фінансову безпеку України.

У цілому можна зробити такі висновки. По-перше, адекватними методологічними і соціологічними основами дослідження фінансової безпеки є фрактальний підхід, хвилевий принцип Елліотта, який ґрунтується на числах Фібоначчі, дворівнева трансформаційна модель зв'язку "людина – суспільство", принцип складності, парадигма інформаційного суспільства з його глобальними ризиками.

По-друге, місце фінансової безпеки економіки держави в системі комплексної безпеки суспільства обумовлене зв'язком інституту власності з капіталом, фундаментальною роллю віртуальних фіктивних фінансів у розвитку глобальної мережної економіки, що можна зрозуміти тільки у рамках теорії рефлексивності.

По-третє, адекватне забезпечення державного регулювання фінансової безпеки українського соціуму можливе тільки на основі багатоаспектних зв'язків фінансової діяльності з новими інформаційними і телекомунікаційними технологіями, з системами штучного інтелекту, з методами інформаційної та економічної війни, з віртуальним управлінням.

По-четверте, ефективність застосованих механізмів державного регулювання фінансової безпеки суспільства залежить передусім від функціонування правової системи, що є соціальним капіталом, і розвитку людського капіталу та дає змогу фінансовій системі України виконувати безпечну діяльність.

Аналіз методологічних аспектів вивчення фінансової безпеки економічного сектора України припускає передусім з'ясування суті поняття фінансової безпеки, яке зараз використовується досить часто в дослідженнях безпеки соціуму [2, 11].

Українські вчені визначають фінансову безпеку держави як “незалежність і стабільність її фінансової системи, передусім бюджетної, її здатність забезпечити державу фінансовими коштами, достатніми для ефективного виконання його внутрішніх і зовнішніх функцій і захисту національних інтересів”. Далі ці дослідники з фінансовою безпекою пов’язують достатність “запасу міцності” фінансової системи країни, необхідної для нейтралізації негативних наслідків, що виникають через непередбачені й надзвичайні ситуації. Це означає, що досить високий рівень фінансової безпеки країни дає можливість державі “оперативно і своєчасно відреагувати на виникнення яких-небудь погроз, по можливості запобігти, нейтралізувати або хоч би звести до мінімуму потенційні соціально-економічні, військові втрати”. Таким чином, виявляється, що фінансова безпека має, щонайменше, дві сторони, які потрібно враховувати у з’ясуванні методологічних основ цього концепту.

Отже, необхідно розглянути декілька аспектів фінансової безпеки, до яких належать геофінанси як головна складова частина геоeкономіки, глобальні фінанси, фінансові кризи, що ведуть до занепаду економіки. На підставі сукупності цих сторін, або моментів, дається таке визначення фінансової безпеки: “Фінансова безпека держави – основна умова її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів. Загалом і в цілому, на нашу думку, фінансова безпека держави полягає в здатності її органів:

- забезпечувати стійкість економічного розвитку держави;
- забезпечувати стійкість платіжно-розрахункової системи й основних фінансово-економічних параметрів;
- нейтралізувати дію світових фінансових криз і умисних дій світових акторів (держав, субдержавних угруповань тощо), тіншових (кланово-корпоративних, мондіалістських, мафіозних тощо) структур на національну економічну і соціально-політичну систему;
- запобігати великомасштабному витоку капіталів за межі, “втечі капіталів” з реального сектора економіки;
- запобігати конфліктам між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів національної бюджетної системи; найоптимальніше для економіки країни притягати і використовувати засоби іноземних запозичень;
- запобігати злочинам і адміністративним правопорушенням у фінансових правідносинах (у тому числі легалізації відмиванню прибутків, отриманих злочинним шляхом)”. Такого роду дефініція фінансової безпеки є фактично набором завдань, виконання яких державою потрібне для забезпечення ефективного функціонування як фінансової системи країни, так і всієї системи державного управління суспільством [3].

Це витікає із суті нашого дослідження та нормативно-правових документів державних органів влади України, в яких підкреслюється, що “стійкість фінансової системи визначається рівнем дефіциту бюджету, стабільністю цін, нормалізацією фінансових потоків і розрахункових відносин, стійкістю банківської системи і національної валюти, мірою захищеності інтересів вкладників, ринку цінних паперів, зниженням зовнішнього і внутрішнього боргу і дефіциту платіжного балансу, забезпеченням фінансових умов для активізації інвестиційної діяльності”. Необхідно мати на увазі той суттєвий момент, що в цій “державній стратегії економічної безпеки” саме її фінансові аспекти викладено неповністю, про них ідеться окремо.

У зв’язку із цим справедливе твердження італійського експерта з міжнародних фінансів Ф. Б. Рочча, згідно з яким фінанси є каналами проникнення іноземних структур, що дає їм можливість контролювати життєдіяльність країни. Чим вищий рівень фінансової безпеки країни, тим більше можливостей у держави здійснювати контроль свого фінансового простору, що забезпечує виконання традиційних прерогатив суверенітету. Застосування фінансової та економічної потужності дає можливість одній країні насильно проникати в країну-суперницю, що виявляється ефективнішим за використання військової потужності [1, 76]. Проте суть поняття фінансової безпеки, що зафіксована у відповідному слові, виявляється зовсім не такою простою, як здається

на перший погляд. Поняття фінансової безпеки не завжди однозначно пов'язане з точними і далекими прогнозами, оскільки воно несе на собі відбиток культурної традиції соціуму.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Тема фінансової безпеки розробляється недостатньо порівняно з економічною безпекою в наукових дослідженнях. Лекції з економічної безпеки та її стратегічного управління, як правило, входять у курс навчання в економічних школах і в підручники з економічної безпеки, тобто в економічній літературі переважають дослідження проблем економічної безпеки, водночас поняття “фінансова безпека економіки” практично не визначено, не зрозумілі її специфіка і склад загроз, які можуть завдати їй суттєвої шкоди. Ця проблема потребує поглибленої розробки, оскільки “фінансова безпека” – складна категорія, складники якої можуть бути предметом спеціального дослідження. До останніх передусім можна зарахувати безпеку бюджетної та банківської систем, позабюджетних фондів, фондового ринку.

Список використаних джерел:

1. Башлай С. В. Роль банківської системи в розвитку фінансового ринку України / С. В. Башлай, О. В. Шумкова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2006. – Т. 15. – 336 с.
2. Пожар Т. О. Розвиток фінансово-бюджетного механізму державного фінансового контролю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / Т. О. Пожар ; Нац. банк України; Держ. вищ. навч. закл. “Укр. акад. банк. справи Нац. банку України”. – Суми : [б. в.], 2012. – 21 с.
3. Розпутенко І. В. Економічне зростання в Україні: проблеми і здобутки : метод. вказівки / Розпутенко І. В. – К. : К.І.С., 2001. – 135 с.
4. Орлюк О. П. Фінансове право : навч. посіб. / Орлюк О. П. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.

УДК 332.85:338.532.42

Б. Е. Братко, аспірант Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНИ НА РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Розглянуто та запропоновано загальні підходи щодо оцінювання соціально-економічних факторів впливу на механізми державного регулювання ціни на ринку житлової нерухомості. Адже проблема розробки механізмів державного регулювання й системного розгляду відтворювальних та інвестиційних процесів у житловій сфері, орієнтованих на ринки нерухомості, їх економічну ефективність і соціальну спрямованість, нині залишається малодослідженою в нашій країні. Ключова проблема під час вибору й реалізації житлової політики – забезпечення доступності житла для громадян.

Ключові слова: державно-управлінські відносини; ринок нерухомості; механізми державного регулювання.

© Б. Е. Братко, 2017